

בס"ד וזידות וזידודים כפרשת וישב / משה אוסי 09-8335016

- לבנותהדמים:

- א' - סיפורי יוסף עפ"י תהלים ק"ה**

פרק ק"ה בתהלים מספר את קורות האבות וזרעם מימי האבות ועד כיבוש הארץ, כשהקו המנחה הוא – תכניתו של הקב"ה לקיים את הבטחתו לאברהם: "וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדָע׃ תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעָנּוּ אוֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה׃ וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֶנְכִי וְאַחֲרַי כֹּן יֵצְאוּ בְּרֶכֶשׁ גָּדוֹל" (בר' ט"ו י"ג-י"ד); או כפי שפרק ק"ה מסכם: "וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ. בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקֵּי וְתוֹרֹתַי וְיִצְרֹרִי" (פסוקים מ"ד-מ"ה). לסיפורי יוסף מקדיש המשורר בסה"כ 8 פסוקים, אך

(טז) וַיִּקְרָא רָעַב עַל הָאָרֶץ כָּל מִטָּה לֶחֶם שֶׁבַר:
 (יז) שָׁלַח לַפְּנִיָּהִם אִישׁ לַעֲבֹד נִמְכָּר יוֹסֵף:
 (יח) עָנוּ בְּכָל רִגְלָיו {רָגְלוֹ} בְּרָזָל בָּאָה נִפְשׁוֹ:
 (יט) עַד עֵת בָּא דָּבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צִרְפְּתָהּ:
 (כ) שָׁלַח מֶלֶךְ וַיְתִירָהוּ מִשָּׁל עַמִּים וַיַּפְתָּחֻהוּ:
 (כא) שָׁמוּ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל קִנְיָנוֹ:
 (כב) לְאַסֹּר שָׂרָיו בְּנִפְשׁוֹ וּזְקָנָיו יָחֶסֶם:
 (כג) וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ חָם:

המשורר מפרט את עינויי יוסף: (יח) "ענו בְּכָל רִגְלָיו {רָגְלוֹ} בְּרָזָל בָּאָה נִפְשׁוֹ". מאסרו של יוסף בכבלי ברזל אינו מוזכר בתורה, אך ברור שכבלי רגליהם של אסירים; ואפשר לנחש, שמשעה שמצא חן בעיניהם הסירו ממנו את הכבלים. המלבי"ם מפרש שהכבלים הושמו עליו, כאשר היה העבד של הסוחרים בדרכם למצרים. לסיום ראוי לציין פסוק נוסף בתהלים המזכיר את יוסף, אלא שנוספה לו ה' – יהוסף – "עדות ביהוסף שמו בציאתו על ארץ מצרים" (פ"א ו'). וחז"ל דרשו שיוסף יצא מבית האסורים ברה"ש, בהסתמך בין היתר על הפס' שלפניו: "תקעו בח'דש שופר בפסח ליום חגגו" (פס' ד') - 'בכסה' הוא רה"ש, שבו הלבנה מכוסה. מביא דעת מקרא את הסברה, שתקיעת השופר היא סמל לדרור, ויציאתו של יוסף היא אות וסמל לבניו שהם עתידים להיגאל משעבוד מצרים, כך שמצוות התקיעה נקבעה כבר בצאת יוסף על ארץ מצרים, אעפ"י שנאמרה רק למשה. דורשי רשומות אומרים, שהקב"ה הוסיף ליוסף את האות ה', שהיא מאותיות שמו יתברך, כדי לקרב אותו ל'יהודה', שנושא את כל ארבע אותיות שם ההווי-ה; ובבוא הגאולה, תתחלק המשימה בין שניהם: משיח בן יוסף, שיופיע ראשון כדי להכין את התשתית הכלכלית והמסגרת המדינית (וישנם בינינו כאלה החשים, שהם נמצאים בעיצומה של תקופה זו), כשלאחריו יבוא משיח בן דוד, מזרע יהודה, כדי לבנות את הקומה השנייה – הגאולה הרוחנית השלמה, ואז יתקיים הפס': "ואולך אתכם קוממיות"; בקרוב בימינו, אכ"ר!

הפועל 'שלח' היא 'מלה מנחה' בסיפורי יוסף, וחוזרת עשרות פעמים; הדרמה פותחת ב- "לכה וּאֶשְׁלַחְךָ אֲלֵיהֶם" (ל"ז י"ג), ומסתיימת באזכרת הפועל 3 פעמים רצופות ב-מ"ה ה'- ח': "ה) וְעַתָּה אֵל תַּעֲצָבוּ וְאֵל יִסָּר בְּעֵינֵיכֶם כִּי מִכְרַתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִּי לְמַחְיָה שְׁלַחְנִי אֶל הַיָּם לִפְנֵיכֶם: (ז) וַיִּשְׁלַחְנִי אֶל הַיָּם לִפְנֵיכֶם לְשׁוֹם לָכֶם שְׂאֲרִית בְּאֶרֶץ וְלַהֲחִיּוֹת לָכֶם לְפָלִיטָה גְדֹלָה: (ח) וְעַתָּה לֹא אֶתֶם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִּי הָאֵל הַיָּם". וכאילו פר' ק"ה הוא המשכו, באשר הוא מאזכר את הפועל 'שלח' פעמיים: "יז) שְׁלַח לַפְּנִיָּהִם אִישׁ לַעֲבֹד נִמְכָּר יוֹסֵף", וכן: (כ) "שְׁלַח מֶלֶךְ וַיְתִירָהוּ"; כשפסוק זה מזכיר את: "וַיִּשְׁלַח פָּרְעֹה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף וַיְרִיצֵהוּ מִן הַבּוֹר" (מ"א י"ד). יוצא, א"כ, שגם יוסף וגם פרעה הם שליחיו של הקב"ה לבצע את תכניתו בכללותה. יוסף נשלח כ'פתיון' כדי למשוך את אביו ואת אחיו לרדת מצרימה, ומצד שני, פרעה עצמו, שריו ועמו הם כלי משחק בידיו ה' כדי שיוסף יתגדל: (כא) "שָׁמוּ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל קִנְיָנוֹ" – כשמלת 'מושל' מאזכרת את "הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם מִשׁוֹל תִּמְשָׁל בָּנוּ" (ל"ז ח') – והיא מעין: 'נבואה המגשימה את עצמה'. ויתרה מזו – עפ"י תהלים, תפקידו של יוסף הוא "(כב) לְאַסֹּר שָׂרָיו בְּנִפְשׁוֹ וּזְקָנָיו יָחֶסֶם" – פרעה ציווה את שריו שיהיו אסורים וקשורים בנפשם, ברצונו של יוסף, כפי שאמר לו פרעה: "וּבְלַעֲדֶיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ וְאֶת רִגְלוֹ בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם" (מ"א מ"ד); 'להרים יד' – קשור לאנשי הצבא, אוחזי החרב ביד, 'להרים רגל' – אמור לעניין הפרשים המרימים רגל כדי לעלות על הסוס. וי"א שה' סיבב לאסור את שר המשקים ואת שר האופים, בגלל נפשו של יוסף; ואת זקני המלך והיועצים לימד יוסף חכמה, הן ע"י שפתר להם את החלומות, והן שהורה להם מה לעשות וכיצד לתפקד, כפי שפרעה מצווה: "לָכוּ אֶל יוֹסֵף אֲשֶׁר יֵאָמֵר לָכֶם תַּעֲשׂוּ" (מ"א נ"ה). הביטוי 'לאסור שריו' הוא ביטוי עוקצני ושנון – יוסף שהיה אסור בבית הסוהר, עתה משעלה לגדולה, הוא האוסר והפוקד, בכוחו הן לייסר את השרים והן ללמד אותם מוסר ותבונה.

ב' – לכבוד חנוכה: הסביבון והאותיות: נ ג ה פ/ש

שמות רבים הוצעו למלה 'סביבון': גלגלן, חזקור, כרכר; דריידל באידיש ופוקפירה בערבית, ומכולן ניצחה המלה 'סביבון'. למשחקי הסביבון ישנה הסטוריה ארוכה, וידוע שהרומאים חרתו על פינות הסביבון את האותיות: P. N. M. T; ופירושן: שים חלקך בקופה, אפס=הפסדת, זכית במחצית הקופה, זכית בקופה כולה. יהודי אשכנז התאימו את האותיות לאידיש וחרתו: נ, ג, ה, ש; והן ראשי תיבות של: נ' =ניכטס=לא כלום, ג' =גאנץ=הכול, ה' =האלב=חצי, ש' =שטל=אין=תן אחד לקופה. במשך הזמן מצאו להן נוטריקון לחנוכה: נס, גדול, היה, שם. ואחד הרבנים מצא אפילו בפרשת 'ויגש' הנקראת בשבוע חנוכה, את האותיות 'ג' שנה' (לגושן – "להורות לפניו גשנה" – מ"ו כ"ח), התואמות לאותיות: נ' ג' ה' ש'. עם שיבתנו ארצה החליפו את 'שם' במלה 'פה'. להזכירנו שהנס קרה בא"י.

לזיכוי הרבים

עקב דרישה מוגברת לעלון אנחנו מתכננים להרחיב את התפוצה, ובשל כך נשמח לקבל תרומות; המבקשים להתברך בפרנסה, בבריאות ובפרי בטן, או המבקשים להנציח יקיריהם – יואילו לפנות למשה אוסי, רח' אברהם שפירא 4, נתניה – 09-8335016 תזכו למצוות!

תשובות: 1. שקטתי, מיוסף 2. בן חכם 3. כי לשם מה ה' הידיעה – האיש? 4. 100 ק"מ 5. בעל החלומות, הילד, העבד העברי, נער עברי עבד 6. לישמעאלים, למדיינים, למצרים 7. כי הורידוהו האחים מגדולתו בגלל מכירת יוסף 8. תומים, צדיקים 9. זרח 10. לכבשן אש, ילבין 11. חותמת, פתיל ומטה 12. מכיוון שיוסף סלסל בשער, גירה בו ה' את האשה 13. יוסף, שר המשקים ושר האופים 14. מכירת יוסף
למתקדמים: 1 כיבוד הורים, 22, כנען 2. א. שעיר עזים ב. לעבד ג. אשת אדוניו 3. מראובן, כתנות 4. שכם - גיאפוליס, נאבלוס 5. בלוט 6. 'שיהיה עבד תמורת מה שחשב להשתרר עלינו' 7. בנימין 8. השלח 9. לאריה, נפתלי, לנחש 10. סוחר 11. שעיר עזים, גדי עזים, הכר נא 12. דניאל, חנניה, מישאל ועזריה 13. שלשלת 14. כי הוא חלם גם את פתרון חלום חברו

mosheossi@gmail.com